

Eila Suominen

Pikkuvihan sotaorpo

PIKKUVIHAN SOTAORPO

© 2020 Eila Suominen

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-1461-4

PIKKUVIHAN SOTAORPO

Vastaukset elävät aikansa, kysymykset tulevat yhä uudestaan

Samuli Paronen

Aluksi

Sain herätteen tämän romaanin kirjoittamiseen Aimo Halilan Haminan historiasta. Kymmenen vuotta sitten löysin Halilan kirjasta tietoja Johann Jacob Lerchestä, joka oli Venäjän armeijan esikunnassa lääkin-tätoimen johtaja. Tämä tohtori kuvasi päiväkirjassaan, miten Venäjän etujoukot riehuivat Suomen puolella kesällä 1742 ennen pääarmeijan marssia länteen. Yritin turhaan etsiä tuntemattoman Lerchen muistelmia kirjakaupoista ja kirjastoista. Lopulta löysin kirjan ulkomaisesta kaupasta, joka lähetti minulle varsin paksun, pehmeäkantisen opuk-sen täynnä vaikeaa, vanhaa fraktuurasaksaa. Kovan yrittämisen jäl-keen aloin ymmärtää hajoavan kirjan sisältöä, ja vähitellen lukeminen johdatti minut Säkkijärvelle kesäkuuhun 1742 Venäjän etujoukkojen hyökkäykseen. Parikymmentä maalaisihmistä, talonpoikia, vaimoja ja lapsia surmattiin valtakuntien rajalla. Jäin miettimään, oliko kulma-kunnalla ketään jäänyt henkiin tässä yllätyshyökkäyksessä. Sattuma tai ihme oli voinut pelastaa jonkun. Nyt kymmenen vuoden jälkeen uskon, että yksi selvisi hengissä. Olen antanut hänelle nimen: Johannes.

Ensin menen aikaan, jolloin Johanneksen perhe oli vielä hengissä. Kodin savut nousivat taivaalle Ruotsin valtakunnassa, mutta ohra kas-voi pellolla Venäjän puolella. Tupa oli lähellä rantatietä, ja vain muuta-mat kuuset suojasivat pihaa kulkijoiden silmiltä. Etsin tämän paikan vanhoista Säkkijärven kartoista.

ENSIMMÄINEN OSA

Säkkijärvellä marraskuussa 1741

Miten kertoa nelivuotiaalle, että hän kipitti rantatiellä Venäjän suuntaan. Karkulainen vilkuili taakseen ja nauroi riemuissaan. Mokoma kiusanhenki. Johannes pysäytti pakenijan ja houkutteli häntä takaisin kotiin. Äiti oli sanonut, että Mikkoa ei saanut läimäyttää, vaan piti kiltisti houkutella mukaansa.

”Mahoton pyry. Nyt lähettiin kottiin”, Johannes sanoi, vaikka tiesi, ettei järkipuhe tehonnut. Mikko ei totellut, hyppeli vain lätäkössä ja viuhahti sitten pakoon. Johannes kaappasi Mikon kiinni ja kantoi rimpuilevaa poikaa kodin suuntaan. Se ei ollut helppoa, mutta oli hän sentään yli viisi vuotta Mikkoa vanhempi ja nelivuotiaan rinnalla suorastaan aikamies.

Äkkiä molemmat kellahtivat jäisessä paikassa nurin, ja kosteat lumi-letut lätkähtelivät heidän päälleen. Ympärillä maa muuttui hiljakseen valkoiseksi. Pojat räpyttelivät silmiään, joiden ripsiä tihenevä sade liimasi yhteen. Johannes nousi ensin ja alkoi houkutella Mikkoa.”Sie saat isse heitellä keppii Murrelle, ku lopetat rimpuilemise. Uota, mie näytän.” Hän heitti malliksi kapulan kodin suuntaan. Märkä musta koira kiirehti perään ja palasi keppi suussaan lempeän innostunut ilme koirannaamallaan. Nyt oli Mikon vuoro. Uskii, uskii. Murre aikoi juosta perään, mutta epäröi, pysähtyi äkkiä, käänsi kuononsa tielle päin ja alkoi murista.

Ei kai taas ollut solttuja tulossa. Nyt vasta märkää ja liejua riitti. Kun eiliset kävijät lähtivät marssimaan eteenpäin, he kirosivat rapaista tietä, johon juuttuivat niin reet kuin tallukkaat. Johannes kuunteli, miten he manasivat herroja, jotka ajoivat jo kesällä maan sotaan. Ylipäällikkö pysyi puoluehtävissä Tukholmassa, ja vasta marraskuun lopussa oltiin valmiita sotaretkelle. Nyt sitten kuusituhatta miestä yritti päästä liikkumaan muurahaispolun tapaisella tiellä, joka kierteli, kaarteli, väisti kalliota ja kiveä, venkuroi metsän läpi, seuraili

merenrantaa joko aivan veden tuntumassa tai sisämaassa. Se kantoi Suuren Rantatien uljasta nimeä, vaikka oli solttujen mielestä varsinainen rapakko.

Kuului kavioiden kopinaa ja hevosen hirnahdus. Pelottava ajatus vilahti Johanneksen mielessä: Ei kai sieltä tule kasakoita. Hän kiskoi mukaansa pikkuveljeä, joka yritti kiemurrella vapaaksi ja puhkesi kiukuttelemaan: ”Emmie taho. Mie en taho.” Johannes varoitti turhaan: ”Älä sie huuu. Kasakat tulloo.” Kuului kilahduksia tuulen kohinan läpi. Olisi pitänyt olla hiljaa, mutta Mikko alkoi raivota. Kunpa maa nielaisisi kiljuvan kiusanhengen. Johannes ravasi pikkuveli sylissään tupaa kohti, mätkähti nurin ja pyydysti uudelleen pojan, joka yritti karata takaisin tielle.

”Pojat, sissään ja haipakkaa,” huusi äiti. Isä ilmestyi ovelle pyssy valmiina.

Joukko miehiä ratsasti pihaan hartioillaan lumiset viitat ja perässään hevosen vetämät rattaat. Kuului käskyääniä, pysähdyttiin ja sotilaat pudottautuivat satuloista. Johannes tunsu helpotusta, kun ratsumies puhui suomea. Isä laski pyssyn alas.

”Olemme etsijöitä. Minä olen Hämeen rakuuna. Tämä talo on annettu meille yöpymispaikaksi. Kuinka paljon teillä on väkeä omasta takaa?”

”Neljä aikuista ja neljä lasta. Kyl tulee ahast. Miks työ jäätte tänne? Muut solttut marssit kauemmas”, isä vastasi.

”On asuttu ahtaamminkin tällä reissulla. Kerättiin viimeisiä eksyneitä ja yövytään täällä”, sotilas sanoi ja antoi miehilleen käskyn viedä hevonsa suojaan katoksen alle ja tulla varustuneen tupaan. Samalla rattaista nousi kalpeita, vapisevia miehiä, jotka tallustivat vaitonaisina sisälle.

Huone täyttyi nopeasti, ja isä jakoi miehille olkia makuupaikkojen alustaksi. Sotilaat kiskoivat jalastaan märät jalkineet ja vetiset sukat, hieroivat punaisia, kylmän kiusaamia varpaitaan. Kosteat villaviitat

alkoivat höyrytä orsilla huoneessa, jonka isoon uuniin isä työnsi lisää puita palamaan. Sitten hän toi pihteihin pari pärettä valaisemaan tupaa.

Kunpa vielä olisi kesä ja ikkunoitten puuluukut voisi pitää avoimina, mutta oli jo liian kylmää. Savupirtin paksut hirret varastoivat uunin tuottamaa lämpöä sisäänsä. Normaalisti savu kohosi kohden kattoa ja katosi viipyillen aukoista ulos eikä pyrkinyt tuvan alaosaan. Nyt ankaran lämmityksen seurauksena savu laskeutui yhä alemmas.

Kun tuli oli palanut tarpeeksi kauan, äiti veti hiiliä liedelle ja alkoi valmistaa keittoa kahdessa padassa. Sotilaat odottivat ruokaa, ja muutamamat nukahtivat sateisen marssin päätteeksi, mutta havahtuivat heti, kun leipää ja keittoa jaettiin.

Tupaan tuotiin vielä pari eksynyttä, jotka olivat väsyneet pimeässä tien varrelle. Nuoren pojan lapsellisen pyöreillä poskilla kyyneleet valuivat. Johannes näki, miten hän ahmi leipää ja nyyhkytti koko ajan. Pojan kasvoilla vuorotteli rajaton kiitollisuus ja suunnaton hätä. Hän olisi voinut hukkaa yksinäiseen korpeen, kuulla kasakoiden huudon tai susien ulvonnan. Lapset katselivat häntä, murustelivat suuhunsa leipää ja heiluttivat jalkojaan pankon reunalla. Pikkusiskon suu mutristui lähelle myötätuntoitkun alkua, mutta suoristui, kun eräs rakuuna alkoi jutella.

”Mitkäs teitin nimet ovat?” tummatukkainen, hymyilevä sotilas kysyi Johannekselta.

”Mie oon Johannes, kaksoset Mikko ja Mari, isotyttö Liisa.”

”Oikiast isovelji on vain Johan”, Mikko sanoi.

”Minkä ikäisiä työ ootte?”

”Mie olen yhdeksän ja puol, kaksoset neljä ja isotyttö ykstoista. Entäs sie”

”23 vuotta ja olen Perttu Ooker Patasjoelta.”

”Onks siun kotis oikiast pata?” Mikko kysyi silmät pyöreinä ja heilui tavan mukaan pylly paljaana. Mistä hän keksi kysymyksiä, jotka naurattivat ja hävettivät Johannesta yhtä aikaa?

”Ei ny sentää. Patasjoki on meitin kotipitäjän nimi, vaikka minä olen alkuaan Lammilta kotosin.”

”Onks siulla äiti?”

”Äite on kuallu, mutta minul on vaimo Kaisa ja melkein sinun ikäses poika, joka on kans Mikko.”

Ruokailun jälkeen miehet asettuivat pitkälleen lattialle, makasivat horroksessa kuin silakat suolassa.

”Aika myöhää työ ootte lähteny marssiin itään”, isä sanoi päällikölle.

”Totta totisesti ollaan. Reet ja rattaat juuttuu koko ajan rapaan ja lumeen. Tukoksia riittää. Osa joukoista on saanut viettää yönsä nuotioiden ääressä eikä se ole helppoa lumisateessa. Meillä oli täällä onnea, kun päästiin heti sisään lämpimään. Onko Venäjän rajalle pitkä matka?”

”Se on ihan lähel. Meitil monil on tiluksii rajan molemmil puolil.”

”Kuljettiin jo kerran rajan yli, mutta se taitaa kiemurrella aika tavalla. Mikä täällä on rajan merkinä?”

”Messäs on hakattu avoin linja. Kyl siit kuljetaan vapaast yli. Mil-lon sota alko?”

”Ruotsi julisti sodan kesällä. Venäläiset saivat elokuussa voiton Lap-peenrannassa, mutta marssivat takaisin omille mailleen.”

Keskustelu tyrehtyi pian ja väsyneet sotilaat nukahtivat. Johannes peitti uunin syvennykseen hehkuvia hiiliä tuhkan alle niin, että aamulla tuli saataisiin niiden avulla palamaan. Äiti yritti saada kak-sosia nukkumaan, mutta he olivat yliväsyneitä ja pullikoivat vastaan. Itkuinen Mikko väitti, että pimeästä nurkasta tuli mörköjä. Mari alkoi parkua ja havahdutti nukkujia hereille. Ennen kuin iso riita puhkesi, hymyilevä Perttu tuli auttamaan ja lauloi pikkulapsille kummia loruja, joita Johanneskin kuunteli ihmeissään:

”Tuuti lasta Tuonela,
Tuonelan kirkon kammijoo,

Tuonelass om pikku tupa turvekkatto
hiekk hieno permantona
oviseinä oraval luusta
peräseinä peural luusta
sivuseinä sirkal luusta
katto on kalan nahojsta.”

Johannes ehti nähdä, miten Mikko imi peukaloaan ja nukahti, mutta ei tajunnut, että seurasi itse pian perässä. Huoneeseen laskeutui hiljaisuus, jota vain kuorsaukset ja yskänpuuskat häiritsivät.

Kului pari viikkoa. Kukaan ei tiennyt, mitä Säkkijärvellä odotettiin. Sotilaiden ja eksyneiden piti alkuaan jäädä yhdeksi yöksi ja jatkaa marssia itään, mutta he saivat käskyn pysyä paikallaan. Tuvan ahtaus alkoi käydä miesten hermoille. He eivät olleet peseytyneet pitkään aikaan, vaatetäitä riitti ja jalkarättien haju tympäisi. Kuorsaajia tönitettiin puolelta toiselle.

Pari miestä sairastui, piehtaroi ja houri yöllä, niin että muut eivät saaneet unta. Toinen sairastunut oksensi vieressään makaavan miehen päälle, ja tupa löyhkäsi yhä enemmän. Huonoimmin kävi metsään eksyneelle, säikylle pojalle, joka ei herännyt ollenkaan eräänä aamuna. Lapset katselivat hiljaisina, kun hänet vietiin ulos. He pelkäsivät illalla nukahtamista: jos ei heräisikään aamulla. Johannes ajatteli, että oli viisainta valvoa kaikki yöt, torkkua päivällä, jolloin joku tönäisee, jos uni yrittää yllättää.

Onneksi Perttu keksi hauskoja leikkejä, niin että pelko unohtui. Kaikki vuorotellen olivat kyyrysillään penkillä ja joku toinen piti sormensa päätä hänen selässään kiinni ja muut sanoivat Pertun ohjeen mukaan: ”isiken tosiken toukel louke, sijan harjas tammel lauta; arvaas kennan sormenpeällä painetaa?” Kyyrysillään olevan piti arvata, kenen sormi hänen selässään oli. Mikko riemastui leikistä niin, että olisi halunnut jatkaa sitä loputtomiin.

Tietoja tuli harvakseltaan. Joku ohimarssija kertoi asian, toinen seuraavan. Venäjällä tapahtui vallankaappaus, kun edesmenneen tsaari Pietarin tytär prinsessa Elisabet nousi hallitsijaksi. Esikunnassa olivat innoissaan, sillä Elisabetilla oli hyvät välit ruotsalaisten kanssa. Hän ehdotti sotaretken lopettamista.

”Löövän on pyytänyt 2000 vapaaehtoista valtaamaan Viipuria, mutta se ei onnistu, kun Puttenpruu panee hanttiin. Ei taida Leevenhautista olla mihinkään, kun antaa Puttenpruun määrätä,” kertoi eräs viestinviejä.

Johannes olisi halunnut kysyä miehiltä, keistä he puhuivat, mutta isä sanoi, että lapset eivät saaneet sekaantua sotilaiden puheisiin. Usein puhuttiin hatuista, jotka hamusivat Pultavan taistelussa menetettyä kunniaa ja Uudenkaupungin rauhassa luovutettuja alueita. Mikko luuli heitä päässä pidettäviksi hatuiksi, mutta Johannes arvasi, että he olivat sankaruutta janoavia ihmisiä.

Vihdoin eräänä iltana tuli tieto, että esikunnassa oli hyväksytty Elisabetin aselepoehdotus ja Ruotsin joukot marssisivat takaisin Haminan suuntaan. Äiti huokasi helpotuksesta, kun pian taas saataisiin asua oman perheen kesken. Mikkoa harmitti, kun Perttu huomenna lähtisi pois ja iltaruno olisi viimeinen. Lapset olivat tottuneet Hämeen rakuunan omalla murrekielellään esittämiin lauluihin ja loruihin.

”Nukun, nukun nurmilintu,
väsyv, väsyv västäräkki!
Tiep pellolle pesäs,
kalliolle kartanos!
Kyl varis peiton tua,
pikku lintu liinapailan,
peäskyim peänalusej
ja punarinta pikku tyynyn.”

Keskellä yötä Johannes havahtui hereille, kun Perttu nousi ja pujotteli muiden välistä ovelle. Johan oli huomannut, että hän kävi usein yöllä asioillaan. Mahtoiko hänellä olla oikea pissatauti? Perttu oli mukava ja kertoisi, mitä väkeä olivat Puttenpruu ja Leevenhaut. Johannes laskeutui huomaamattomasti pankon päältä ja hiipi Pertun perään, jäi odottamaan ovelle ja antoi hänen pissata rauhassa. Äkkiä hän huomasi tallin nurkalla lyhdyn valossa vaaleaihoisen sotilaan, joka nojaili seinään ja katseli kolmikolkkahatun alta kyömyistä nenäänsä pitkin metsään päin. Johannes käpertyi oven pieleen valmiina livahtamaan takaisin sisälle. Liukkaan pihan läpi luisteli kengillään kookas mies, joka näkyi tummana hahmona lyhdyn valossa. Mistä he olivat tulleet paikalle?

Metsän varjoista ilmestyi pitkätakaisia, parrakkaita miehiä, jotka eivät olleet suomalaisia eivätkä ruotsalaisia. Venäläisiä? He puhuivat pitkän miehen kanssa, ottivat häneltä pienen pussin ja luovuttivat vastapalveluksena tuohikontin ja haarapussin. Nyt Perttukin huomasi, mitä tapahtui, ja jäi ihmeissään katselemaan ympärilleen. Vaaleaihoinen jatkoi nojailuaan ja heilautti laiskasti kättään Pertun suuntaan. Joku tuli Pertun takaa ja löi häntä lapiolla päähän, niin että rusahti.

Iso mies käveli katsomaan maassa makaavaa Perttua ja potki häntä kylkeen kaikin voimin kovannäköisillä saappaillaan. Sitten hän meni vaalean miehen luo, ja he häipyivät jäljettömiin. Johannes piileskeli vähän aikaa ja livahti sisälle herättämään isän.

Hämeen rakuunoitten kapteeni kuulusteli Perttua. Muut sotilaat olivat pihalla valmiina marssimaan takaisin länteen Haminaan. Johannes istui uunin päällä kuuntelemassa. Isä oli kieltänyt häntä ankarasti kertomasta kenellekään, että oli nähnyt pihan tapahtumat. ”On viisaint olla sekaantumast herroi riitoihin”, isä varoitti.

”Näitkö, ketkä kävivät sinun kimppuusi?”, kapteeni kysyi Pertulta.

”En nähny sitä, joka löi minuu, sillä hän tul takaapäin. Mut pihal oli ainaki kaks venäläist.”

”Sotilaspukuisia?”

”Ei, mut venäläisten vaatteis kuitenkin.”

”Kukaan muu ei nähnyt täällä venäläisiä. Ehkä sinä erehdyt.”

”Kyl minä tunnistan venäläiset. Heilän seurassaa ol ruotsalaise henkvartiokaartin miäs, joka vaihto heilän kanssa jotain. Vänrikki Kylpakke oli siel kans ja seuras, mitä tapahtu.”

”Et kai sinä tosissasi väitä, että vänrikki Gyllenbagge on yhteistyössä venäläisten kanssa?”

”Näin hänet varmast.”

”Et pysty todistamaan sanojasi, sillä kukaan muu ei nähnyt mitään.”

Johanneksella oli kova halu mennä Pertun todistajaksi, mutta isän tiukka ilme esti sen.

”On parasta, että lopetetaan nämä syyttelyt. Miehet kantavat sinut rekeen ja pääset Haminaan sairastupaan. Olet saanut kovan tällin päähäsi ja kylkiluita voi olla poikki. Vähemmästäkin sitä näkee ihmeitä”, kapteeni sanoi lopuksi. Pari miestä tuli kantamaan Perttua ulos. Johannes seurasi heitä pihalle ja näki, miten voihkiva ja oksenteleva potilas nostettiin purilaille, jotka ohjattiin rytyyttämään rantatiellä Haminaan päin. ”Minkä tähe Perttu itkee?” pikku Mari kuiskasi.

Tuvassa oli paljon tilaa, ja lapset juoksivat edestakaisin ja kiljuivat, kunnes äiti lähetti heidät ulos leikkimään siivouksen ajaksi. Ensin oli lakaistava roskat pois ja pestävä oksennusten jäännökset. Nyt elämä palautuisi tavalliseen hiljaiseen menoonsa, kotieläinten hoitoon ja talvisiin puhdetöihin, hämärän hissutukseen kaiken levottomuuden jälkeen. Mutta ihan niin ei käynyt, sillä kaikki perheen jäsenet sairastuivat. Johannes pääsi vähällä, sillä hänellä oli vain hiukan lämpöä ja yskää. Kaksoset saivat kovan kuumeen ja oksentelivat, paranivat ensin, mutta sitten tauti alkoi uudelleen.

”Mitä järkee tollases sotaretkes ol? Syksyl myöhää ne läksit hyökkäilee Ryssänmaal ja sitten päättit palata takasiin. Kovast turha reissu, kantoit vaan pahhoi tautii mukanans”, äiti vaikeroi. Seuraukset olivat pahempia kuin hän osasi arvata.

Taudit veivät mennessään etenkin lapsia, ja kaksoset eivät selvinneet elävinä sairaudestaan. Johannes makasi paikallaan, yski ja niisti, katseli surkeana, miten isä kantoi tupaan kaksi pientä laatikkoa, joihin lapset laskettiin. Nyt kummassakin arkussa makasi pienokainen liikkumattomana ja äänettömänä, samat lapsukaiset, jotka viikkoa aikaisemmin juoksivat perässä, huutelivat ”Johan, Johan”, hyppivät, hihkuivat, olivat täynnä sydämen syvyydestä kumpuavaa iloa. Miksi Mikko ja Mari saivat elää niin vähän aikaa? Miksi Johannes jäi henkiin, kun pienet lapset menivät pois? Miksi hän oli koko ajan hävennyt Mikon paljasta pyllä ja Marin kimeää ääntä? Oliko kuolema Johannesen vika, kun hän toivoi, että maa nielaisisi Mikon?

Ennen joulua jäljelle jäänyt perhe kätkeytyi piilopirttiin, sillä idän vainolaiset liikkuvat rajakylissä. Kodin rakennukset säästyivät vielä jonkin ihmeen kautta. Ruotsalaiset olivat julistaneet sodan Venäjälle jo kesällä, mutta varsinaiselle sotaretkelle he eivät lähteneet marraskuun yrityksen jälkeen. Jonain päivänä venäläiset hyökkäisivät länteen. Ei ollut hyvä elää Suuren Rantatien kupeessa, sillä täällä vaara uhkasi ensimmäisenä. Mummo Liina luki taikoja, ettei vainolainen ilmestyisi paikalle.

Kevät tuli, koivuihin ilmestyi urpuja, maa alkoi vihertää. Metsämajasta palattiin arkoina kotiin, kun viljaa piti kylvää. Peloista huolimatta puhuttiin tavallisia työasioita, sisko mietti vaatteitaan ja Johannes nauroi hauskoille jutuille. Ensin häntä hävetti oma naurunsa, mutta isän täti mummo Liina, joka oli haudannut kaikki ikäisensä, lohdutti ja sanoi, että vaikka kaikki menisivät, elämää oli jatkettava.

Kesäkuun alku 1742

Nyt tullaan aikaan ja paikkaan, jonka tohtori Lerche mainitsi päiväkirjassaan. Hän kertoi vain lyhyesti, miten husaarit olivat hyökänneet kahdeksan päivää aikaisemmin ja jättäneet tappamansa ihmiset makaamaan tielle. Lerche ei tiedä tarkkoja paikannimiä, mainitsee Säkkijärven ja Ruotsin valtakunnan rajan. Minä seuraan Johanneksen jälkiä.

Poika oli koko päivän auttanut isää puiden kantamisessa, mutta pääsi vähäksi aikaa leikkeihinsä. Hänellä oli piilopaikka metsän reunassa pienessä luolassa, jonne hän oli tuonut käpyjä, jäkälää ja sammalia, harmaita ja valkoisia linnunsulkia. Mikko ja Mari olisivat innostuneet Johanneksen luolasta, olisivat heittäytyneet pitkäkseen, hyppineet ja hihkuneet.

Johannes asettui lepäämään sammalien päälle ja torkahti päivän aherruksen väsyttämänä. Äkkiä Murren raivokas haukku havahdutti hänet hereille. Hän aikoi rynnätä katsomaan, mitä oli tapahtumassa, mutta kajahti laukaus, ja Murre hiljeni.

Sitten isonsiskon äänekäs itku säikäytti hänet. Poika jäi vapisevana kuuntelemaan, miten itku muuttui eläimelliseksi tuskan huudoksi. Ääni jatkui, jatkui, mutta vaikeni sitten kuin veitsellä leikaten.

Olivatko vainolaiset yllättäneet kotiväen? Kuului hevosten hirnauksia ja outoa kieltä, josta Johannes ei ymmärtänyt sanaakaan. Koko ajan hän aikoi mennä katsomaan, mutta jäi paikoilleen. Vieraskielinen puhe jatkui myöhään yöhön, ihmisten ja eläinten huudot vihloivat korvia. Savua leijui ilmassa, ja Johannes tunsu nenässään kypsyvän lihan hajua. Hän häpesi, kun huomasi olevansa nälissään.

Johannes vaipui horrokseen, kun äänet hiljenivät pihassa. Kun hän havahtui, oli aivan äänetöntä. Voisiko nyt mennä katsomaan? Ei vielä. On parempi odottaa kauan. Ei saa mennä liian aikaisin. Äkkiä äänet alkoivat uudestaan, vieraskielistä puhetta, naurua, pienen lapsen itkua,

Sotaorpo Johannes kohtasi ankarina rajan kirot. Kymmenvuotias poika pelastui Säkkijärvellä Venäjän etujoukkojen hyökkäyksestä kesäkuussa 1742. Hän jäi selviytymään yksin poltettujen rakennusten ja surmattujen läheisten vierelle. Venäjän pääjoukoissa kaksi ihmistä tuki Johannesta. ”Syntiä tehnyt” Anton halusi pelastaa ”yhden pienimmistä”. Lääkäri Lerche auttoi poikaa, koska paheksui etujoukkoina riehuvia huusaareja.

Suurella Rantatiellä etenevässä Venäjän armeijassa riitti monenlaista väkeä. Kaikki eivät olleet outoa kieltä puhuvan, rääsäyksen pojan ystäviä. Auttajat taas unohtivat toisinaan Johanneksen omien kiireittensä keskellä. Yksikseen kuljeskeleva poika kiinnosti vaarallisia orjakauppiaita, joita Johannes ei ensin osannut varoa. Yllättävintä oli joutua ruotsalaisten vangiksi Haminan kaupunkiin, joka sytytettiin pian palamaan.

Johanneksessa paljastui taitoja ja kykyä menestyä. Hän oli yhtä aikaa paljon kokenut nuorukainen ja pikkupoika, joka voitti ihmisiä puolelleen, mutta sai myös vaarallisen vihamiehen.

Tietoon perustuva ajankuva tukee romaanin viestiä, niin että toden ja tarinan liitto saa voimaa.

Koronaeristys sysäsi Eila Suominen muokkaamaan keväällä 2020 romaania, jonka historiallinen tausta oli tullut tutuksi hänen edellisenä vuonna julkaisemansa tietokirjan kautta. Orpopoika Johanneksesta kertova käsikirjoitus oli tallessa pilvipalvelussa, ja nyt koitti sen aika.

Eila Suominen syntyi Hollolan Okeroisissa, opiskeli Helsingin yliopistossa historiaa, jota hän opetti sitten lukiossa 38 vuotta. Eläkkeellä oli aikaa tutkimuksille ja tietotekstien kirjoittamiselle. ”Pikkuvihan sotaorpo” on hänen ensimmäinen romaaninsa.

BoD

www.bod.fi